

Zasady Bezpiecznych Relacji

w placówkach wsparcia dziennego.

Krótki przewodnik dla kadry

FUNDACJA
DAJEMY
DZIECIOM
SIŁĘ

Opracowanie Cz. I.

Anna Krawczak, Katarzyna Poniatowska, Urszula Kubicka-Kraszyńska

Projekt graficzny

Norbert Grzelka

Skład

Kolej Rzeczy

Fotografia na okładce

Adobe Stock

Copyright © Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę

ul. Walecznych 59

03-926 Warszawa

fdds@fdds.pl

www.fdds.pl

Stan prawny na 15.07.2025 r.

Opracowanie Cz. II.

Magdalena Beer oraz Katarzyna Jaros-Puzio z IKEA Retail

Projekt graficzny i skład

Katarzyna Mysza

Fotografie na okładce i w broszurze

Materiały prasowe IKEA

© Inter IKEA Systems B.V. 2025

Publikacja powstała w ramach programu „Razem w trosce o dom.
A place called home” finansowanego przez IKEA

Spis treści

Cz. I.

- 1 Podstawa prawna.
- 2 Czym są zasady bezpiecznych relacji między dorosłymi a dziećmi?
- 3 Wskazówki w tworzeniu zasad bezpiecznych relacji.
- 4 Zasady bezpiecznych relacji dziecko – dziecko.
- 5 Przykładowy scenariusz zajęć dla placówek wsparcia dziennego.

Cz. II.

Świetlice środowiskowe – Jak stworzyć bezpieczną i funkcjonalną przestrzeń dla dzieci?

Wprowadzenie

Ten zwięzły materiał to praktyczne narzędzie dla osób pracujących w placówkach wsparcia dziennego, które chcą budować bezpieczne, wspierające i oparte na zaufaniu relacje z dziećmi i młodzieżą.

Zawiera klarownie opisane wskazówki i zebrane najważniejsze informacje dotyczące wykorzystania zasad bezpiecznych relacji jako profilaktyki przemocy wobec dzieci oraz narzędzia w codziennej pracy wychowawczej z zadbaniem o dobrą atmosferę w grupie.

Może służyć jako materiał do szkoleń wewnętrznych, aktualizacji standardów ochrony małoletnich lub codziennych rozmów zespołu.

1. Podstawa prawna

Nowelizacja ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich¹ (dalej nazywana ustawą o ochronie małoletnich) poszerza obowiązek weryfikowania osób pracujących z dziećmi oraz nakłada na podmioty pracujące z dziećmi obowiązek posiadania standardów ochrony małoletnich (art. 21 i 22 b. i c.)

Od 15 lutego 2024 r. posiadanie standardów ochrony małoletnich (czyli ochrony dzieci) jest obowiązkiem: placówek oświatowych, opiekuńczych, wychowawczych, resocjalizacyjnych, religijnych, artystycznych, medycznych, rekreacyjnych, sportowych lub związanych z rozwijaniem zainteresowań, jeśli uczęszczają do nich, przebywają lub mogą przebywać dzieci. Dodatkowo jest obowiązkiem organizatorów działalności hotelarskiej i turystycznej oraz miejsc zakwaterowania zbiorowego.

Art. 24. 1. ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dzieli placówki na kilka kategorii²:

1. opiekuńcze, w tym koła zainteresowań, świetlice, kluby i ogniska wychowawczych;
2. specjalistyczne;
3. pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę.

Wszystkie z powyższych kategorii mieszczą się w wymienionych w ustawie obszarach objętych obowiązkiem wprowadzenia standardów ochrony małoletnich.

1 Ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich, Dz. U. 2024 poz. 560

2 Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Dz.U. 2011 nr 149 poz. 887, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20200000821/U/D20200821Lj.pdf>

Wymogi ustawowe

- Obowiązek weryfikacji osób przyjmowanych do pracy (m.in. Rejestr Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym, informacja z rejestru karnego polskiego i/lub zagranicznego).
- Obowiązek przyjęcia Standardów ochrony małoletnich, uwzględniających:
  - kodeks bezpiecznych relacji (personel–dziecko, dziecko–dziecko),
  - procedury interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka,
  - zasady przeglądu i aktualizacji standardów,
  - sposób udostępniania standardów rodzicom i dzieciom,
  - zakres kompetencji osoby odpowiedzialnej za przygotowanie personelu do wdrożenia standardów,
  - wyznaczenie osób odpowiedzialnych za przyjmowanie zgłoszeń, uruchamianie odpowiedniej ścieżki interwencji i dokumentację zgłoszeń,
  - plan wsparcia (naprawczy) dla dziecka,
  - zasady dostępu do Internetu i ochrony przed szkodliwymi treściami,
  - szczególną sytuację dzieci z niepełnosprawnościami oraz ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
- Standardy powinny być sformułowane w sposób przystępny i zrozumiały dla małoletnich oraz udostępnione zarówno na stronie internetowej, jak i w widocznym miejscu w placówce.
- Placówka ma obowiązek co najmniej raz na dwa lata dokonywać oceny i aktualizacji standardów.

Jednym z elementów standardów ochrony małoletnich, są zasady bezpiecznych relacji. To narzędzie profilaktyki przemocy wobec dzieci zarówno ze strony dorosłych, jak i rówieśników.

Sprawcami przemocy seksualnej wobec dzieci najczęściej są osoby dziecku znane, również dorośli z kręgu pracowników i współpracowników instytucji, w których dzieci się uczą i spędzają wolny czas. Obok weryfikacji niekaralności osób pracujących z dziećmi oraz sprawdzania ich w rejestrze sprawców przestępstw na tle seksualnym, zasady bezpiecznych relacji są istotnym działaniem chroniącym dzieci!

2. Czym są zasady bezpiecznych relacji między dorosłymi a dziećmi?

Zasady bezpiecznych relacji z dzieckiem powinny określać, jakie zachowania i praktyki są rekomendowane, pożądane w interakcjach między dorosłymi a dziećmi, a jakie są niedozwolone. Powinny być one dostosowane do realiów funkcjonowania danego podmiotu, tj. wynikać z charakteru prowadzonej działalności, form nawiązywania i utrzymywania kontaktu z dziećmi, potrzeb dzieci i pracowników.

Wyznaczają bezpieczną przestrzeń, w której nie są przekroczone ani granice dorosłego, ani granice dziecka i określają profesjonalne granice kontaktu z dzieckiem. Mogą dotyczyć obszarów:

- kontakt fizyczny,
- komunikacja werbalna,
- równe traktowanie,
- organizacja planu dnia,
- zasady udziału w zajęciach grupowych i wykonywania zadań indywidualnych (zakres dobrowolności udziału, prawo dziecka do odmowy udziału w aktywnościach),
- organizacja przestrzeni dostosowanej do potrzeb dzieci,
- transport, przemieszczanie się i warunki noclegowe,
- czynności higieniczno-pielęgnacyjne,
- reagowanie na trudne zachowania dziecka,
- egzekwowanie przestrzegania zasad.

Łącznie te zasady – określające zachowania pożądane, jak i niedopuszczalne – tworzą w organizacji sieć ochrony dzieci przed skrzywdzeniem.

Co dają zasady bezpiecznych relacji?

- Są elementem kultury organizacyjnej.
- Na ich przestrzeganie umawiają się wszyscy pracownicy i dają sobie prawo do dawania informacji zwrotnej, gdy zasady zostaną naruszone.
- Odbarczają z bezzadności i konieczności podejmowania uznaniowych decyzji w sytuacjach niejasnych, trudnych dla pracowników.
- Dostarczają jasnych, szczegółowych wskazówek, jak w codziennej pracy kierować się szacunkiem dla podmiotowości dziecka.
- Są profilaktyką krzywdzenia dzieci, bo dają jasny sygnał o tym, jakie zachowania nie są tolerowane w instytucji.
- Modelują właściwe postawy i zachowania w kontekście bezpieczeństwa dzieci i ich ochrony przed przemocą.

Przykłady zasad bezpiecznych relacji personel – dziecko

1. Słuchaj uważnie dzieci i udzielaj im odpowiedzi adekwatnych do wieku i sytuacji. Komunikując się staraj się, by Twoja twarz była na poziomie twarzy dziecka.
2. Zapewnij dzieci, że jeśli czują się niekomfortowo z jakąś sytuacją, zachowaniem czy słowami, mogą o tym powiedzieć Tobie lub wskazanej osobie i mogą oczekiwać odpowiedniej reakcji i/lub pomocy.
3. Zadbaj o to, aby być w zasięgu wzroku lub słuchu innych pracowników i wolontariuszy, kiedy prowadzisz aktywności z dziećmi. Jeśli MUSISZ zostać z dzieckiem sam na sam, zawsze powiadom o tym pozostałych pracowników i wolontariuszy.
4. Doceniaj i szanuj wkład dzieci w podejmowane działania, aktywnie je angażuj i traktuj równo. Nie faworyzuj.
5. Nie wolno Ci krzyczeć, zawstydząć, upokarzać, lekceważyć i obrażać dziecka.
6. Nie wolno Ci zapraszać dzieci do swojego prywatnego mieszkania ani spotykać się z nimi poza godzinami pracy. (kontakty przez prywatne kanały komunikacyjne i media).
7. Nie wolno Ci bić, szturchać, popychać ani w jakikolwiek sposób naruszać integralności fizycznej dziecka.
8. Nie podejmuj innego niż niezbędny kontaktu fizycznego z dzieckiem. Jeśli pielęgnacja i opieka higieniczna nad dziećmi należą do Twoich obowiązków, zostaniesz przeszkolony w tym kierunku.
9. Nie wolno Ci proponować dzieciom alkoholu, wyrobów tytoniowych ani nielegalnych substancji, jak również używać ich w obecności dzieci.
10. Nie wolno Ci nawiązywać z dzieckiem jakichkolwiek relacji romantycznych lub seksualnych (seksualne komentarze, żarty, gesty, udostępnianie treści erotycznych i pornograficznych).

Każdorazowo zasady bezpiecznych relacji powinny być dostosowane do specyfiki działania Twojej placówki. Nie ma uniwersalnych zasad, które odpowiadają potrzebom wszystkich podmiotów zobowiązanych do ich stworzenia.

Opracowując zasady bezpiecznych relacji należy wziąć pod uwagę m.in.:

- Wiek dzieci
- Potrzeby rozwojowe dzieci
- Czynniki ryzyka krzywdzenia dziecka
- Potrzeby i granice dorosłych
- Istniejące między dorosłym a dzieckiem relacje zależności
- Wielkość podmiotu, rotację pracowników i specyfikę interakcji między dorosłymi a dziećmi.

Przykłady:

Bezpieczny kontakt fizyczny

Żłobek	Klub sportowy
• Brak kontaktu fizycznego z dzieckiem prowadzi do jego zaniedbania – potrzeba bliskości, przytulania jest ważną potrzebą rozwojową małego dziecka. • Ze względu na niesamodzielność dziecka, niezbędne są czynności higieniczno-pielęgnacyjne realizowane przez dorosłego. • Czynności te powinny być wykonywane w sposób delikatny, z poszanowaniem intymności dziecka, z informacją, co dorosły robi i dlaczego. • Kontakt fizyczny jest uzasadniony potrzebą dziecka – fizyczną/higieniczną lub emocjonalną.	• Kontakt fizyczny bywa niezbędny przy demonstracji prawidłowego wykonania ćwiczeń, korekty postawy czy zabiegów fizjoterapeutycznych. • Specyfika uprawiania sportu, towarzyszące mu emocje i presja, fakt, że trener/trenerka są dla dziecka autorytetem i wzorem do naśladowania powoduje, że istnieje ryzyko nadużycia – np. dziecko może mieć poczucie, że musi się zgodzić na to, co proponuje dorosły. • Warunkiem bezpiecznego kontaktu fizycznego jest, aby był on zgodny z potrzebą dziecka, poprzedzony informacją o celu i pytaniem o zgodę, jawny i uzasadniony.

Kontakty dorosłego z dzieckiem on-line

Szkoła podstawowa	Przedszkole
• Ryzykowne kontakty to takie, które odbywają się bez udziału innych osób dorosłych, bez wiedzy rodziców/opiekunów dziecka, dotyczą kwestii nie związanych ze szkołą, są utrzymywane w tajemnicy. • Bezpieczna forma kontaktu, np. w grupie na Messengerze, przy udziale innych osób dorosłych (nauczyciel, rodzic), ustalenie zasad komunikacji, np. godzin dostępności, respektowanie granicy wieku dostępu dzieci do aplikacji (powyżej 13 rż.). • Prowadzenie komunikacji z dziećmi on-line nie służy tylko wymianie informacji, ale uczy dzieci jak używać mediów społecznościowych w bardziej bezpieczny sposób.	• Brak tej formy kontaktu – nie musi być uregulowana w ramach zasad bezpiecznych relacji.

W mediach i dyskusjach internetowych nt. standardów ochrony dzieci można spotkać się z wieloma fałszywymi przekonaniami nt. ograniczeń, jakie w relacje między dorosłymi a dziećmi wprowadziła ustawa o ochronie małoletnich. Wiele restrykcyjnych zasad przypisywanych standardom ma swoje źródło w nadinterpretacji zapisów ustawy i niezrozumieniu idei dostosowania przyjmowanych w placówce procedur do charakteru jej działalności. Poniżej podajemy przykłady konkretnych zasad, przyjętych w różnych podmiotach zobowiązanych do opracowania i wdrożenia standardów.

STANDARDY OCHRONY MAŁOLETNICH

- nie zabraniają kontaktu fizycznego z dziećmi! Natomiast kontakt ten powinien być uzasadniony celem działania danej instytucji i potrzebami dzieci.

Przykłady:

W sytuacji, w której musisz dotknąć dziecko, aby skorygować jego postawę, wyjaśnij co i z jakiego powodu będziesz robił/a. (klub sportowy)

Podczas badania medycznego odsłaniaj ciało dziecka partiami. W trakcie badania dziecku powinien towarzyszyć rodzic/opiekun lub inna osoba z personelu. (szpital)

- nie zabraniają utrzymywania kontaktu z dziećmi za pomocą komunikatorów czy mediów społecznościowych! Natomiast zasady bezpiecznych relacji powinny określać warunki, w których taka komunikacja jest bezpieczna dla dzieci, a także nie ingeruje w prywatne życie dorosłego. Każdorazowo kontakt on-line powinien być jawny.

Przykłady:

Jeśli działania edukacyjne i wychowawcze wymagają kontaktu z uczniami on-line, w grupie na komunikatorze powinny być minimum 2 osoby dorosłe. (szkoła)

Jeśli dziecko skontaktuje się z pracownikiem poza godzinami jego pracy, należy udzielić mu odpowiedniego wsparcia i pomocy, a następnie odnotować to w formie notatki służbowej i poinformować przełożonego/osobę odpowiedzialną za ochronę dziecka. (światlica środowiskowa)

MINIMUM zasad bezpiecznych relacji to:

- zakaz stosowania przemocy wobec dziecka w jakiejkolwiek formie,
- zakaz nawiązywania jakichkolwiek relacji o charakterze seksualnym czy romantycznym,
- zasady realizowania kontaktu z dziećmi (w godzinach pracy, za pomocą kanałów służbowych i w celach związanych z działalnością instytucji i poza godzinami pracy, on-line).

3. Wskazówki w tworzeniu zasad bezpiecznych relacji

Przystępując do opracowywania zasad bezpiecznych relacji dorosły-dziecko warto odpowiedzieć na kilka pytań (najlepiej w grupie roboczej, w której reprezentowane są różne grupy pracowników podmiotu):

- Jak rozumiecie w Waszym podmiocie/organizacji „profesjonalną” relację z dzieckiem?
- Jakie cele sobie stawiacie w pracy z dzieckiem?
- Czy zdarzyły się sytuacje, w których rodzic (lub samo dziecko) zgłaszało przemoc bądź niestosowne zachowanie wobec dziecka ze strony osoby z personelu podmiotu? Jak wówczas zareagowano? Czego dotyczyły skargi? Jak zostały rozwiązane? Czy pojawiły się jakieś wnioski, które można zastosować przy opracowywaniu zasad bezpiecznych relacji?
- Które obszary działania Waszego podmiotu wymagają szczególnego doprecyzowania zasad bezpiecznych relacji, biorąc pod uwagę jego specyfikę, wiek dzieci, charakter oferowanych usług? W jakich sytuacjach potrzebujecie jasnych wskazówek postępowania?
- Jaką rolę w Waszych działaniach odgrywają rodzice/opiekunowie dzieci? Czy chcecie w zasadach uwzględnić zasady współpracy czy komunikacji z rodzicami (np. w ochronie zdrowia, działalności sportowej czy oświatowej).
- Czy relacje pomiędzy członkami personelu oparte są na szacunku i poszanowaniu godności oraz modelują właściwe odnoszenie się do dzieci?
- Z którymi grupami pracowników i współpracowników należy skonsultować tworzone zasady bezpiecznych relacji?
- Jakie wartości są dla was ważne i chcecie, aby miały odzwierciedlenie w przyjmowanych zasadach?
- Na jakie zachowania dorosłych wobec dzieci nie ma Waszej zgody i chcecie to zapisać w zasadach?

Tworzenie zasad bezpiecznych relacji dorosły-dziecko jest okazją, aby zatrzymać się i sprawdzić, czy na pewno w codziennych, rutynowych zachowaniach zawsze na pierwszym miejscu stawiamy dobro dziecka, traktujemy je podmiotowo i z szacunkiem. Dobrze jest taką refleksję przeprowadzić w grupie roboczej, z udziałem różnych grup pracowników.

Warto uwzględnić, w sposób dostosowany do wieku dzieci i ich możliwości, perspektywę dzieci, z którymi pracujecie!

- Zapytajcie dzieci, co powinno znaleźć się w zasadach bezpiecznych relacji – zadbajcie przy tym o anonimowość i poczucie bezpieczeństwa wypowiadających się dzieci, np. zróbcie skrzynkę na kartki z propozycjami.
- Zaproście dzieci do konsultacji stworzonych przez Was zasad.
- Jeśli nie możecie uwzględnić jakiegoś oczekiwania dzieci w Waszych zasadach, wyjaśnijcie im dlaczego.
- Po przyjęciu zasad bezpiecznych relacji dorosły – dziecko przygotujcie ich wersję w formie zrozumiałej dla dzieci.

4. Zasady bezpiecznych relacji dziecko – dziecko

Ustawa o ochronie małoletnich mówi także o tym, że miejsca, w których na stałe pracuje się z grupami dzieci, tworzą się między dziećmi relacje, powinny stworzyć katalog zachowań na linii dziecko-dziecko. Badania przeprowadzone przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę³ wskazują, że przemoc rówieśnicza jest powszechnym problemem wśród dzieci i młodzieży w Polsce, a skala tego zjawiska jest znacząca. 79% dzieci i nastolatków przynajmniej raz w swoim życiu doświadczyło przemocy, a krzywdzenia doświadczają najczęściej ze strony swoich rówieśników (66%). Zasady bezpiecznych relacji mogą stać się narzędziem profilaktycznym, które zapobiega wystąpieniu tego zjawiska, a w przypadku interwencji daje możliwość odwołania się do nich i dalszej pracy wychowawczej z dziećmi i młodzieżą.

W podmiotach, w których dzieci przebywają w grupie i tworzą się między nimi relacje, należy także opracować zasady bezpiecznych relacji pomiędzy dziećmi (koniecznie z ich udziałem!).

Przykładowe kwestie, do jakich mogą odnosić się zasady bezpiecznych relacji między dziećmi:

- zasady rozwiązywania konfliktów,
- poszanowanie własności,
- informacja o czyjejś lub własnej krzywdzie to nie donosicielstwo, ale wyraz odpowiedzialności,
- sposoby reagowania w sytuacjach, gdy komuś dzieje się krzywda,
- jak mówić nie i stawiać granice,
- radzenie sobie z porażkami i świętowanie sukcesów,
- komunikacja bez przemocy,
- zasady robienia zdjęć/filmów na telefonach komórkowych i ich rozpowszechniania,
- dobrowolność udziału w aktywnościach i zadaniach grupowych,
- zasady porządkowe i organizacja przestrzeni,
- jakie zachowania rozumiemy jako przemoc i wspólnie ustalamy, że nie powinny mieć miejsca.

Bezpieczne relacje rówieśnicze nie tworzą się same — wymagają przestrzeni, uważności dorosłych i jasnych zasad tworzonych wspólnie z dziećmi. Partycypacja odgrywa znaczącą rolę w tym procesie. W kolejnym rozdziale zamieszczamy scenariusz warsztatu zaprojektowanego jako narzędzie wspierające właśnie ten proces: budowanie wzajemnego szacunku, rozpoznawanie własnych granic i respektowanie granic innych, a przede wszystkim — tworzenie atmosfery, w której każde dziecko może czuć się bezpieczne. Rolą dorosłego jest facylitowanie tego procesu.

3 K. Makaruk, K. Drabarek, A. Popyk, Sz. Wójcik (2023). Diagnoza przemocy wobec dzieci w Polsce, 2023, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, https://fdds.pl/_Resources/Persistent/4/0/d/e/40de383c074981a2c2061800f8a565d2f4d53b55/Raport%20Diagnoza%20Przemocy%20wobec%20Dzieci%202023.pdf

5. Przykładowy scenariusz zajęć dla placówek wsparcia dziennego

- Scenariusz warsztatu został zaprojektowany jako narzędzie wspierające właśnie proces tworzenia zasad bezpiecznych relacji między dziećmi: budowanie wzajemnego szacunku, rozpoznawanie własnych granic i respektowanie granic innych, a przede wszystkim – tworzenie atmosfery, w której każde dziecko może czuć się bezpieczne. Rola dorosłego jest rolą wspierającą dzieci w procesie dochodzenia do samodzielnie tworzonych przez nich zasad.
- Zajęcia są skierowane do dzieci i młodzieży w różnym wieku (od klas 1 szkoły podstawowej do uczniów szkół ponadpodstawowych), z uwzględnieniem możliwości dostosowania treści i formy do grupy wiekowej.
- Proponowane metody opierają się na pracy „tu i teraz” – bez użycia prezentacji czy multimedii, w oparciu o kontakt, ruch, rozmowę i współpracę. Każdy moduł został przemyślany tak, aby dzieci nie tylko rozumiały znaczenie zasad bezpieczeństwa, ale przede wszystkim – miały realny wpływ na ich tworzenie.
- Dla powodzenia tego warsztatu kluczowa jest obecność wychowawcy lub opiekuna znającego dzieci – jego rola nie ogranicza się do wsparcia logistycznego, ale obejmuje również pomoc w podtrzymaniu zasad wypracowanych podczas spotkania w codziennej pracy z grupą.
- Zachęcamy do skorzystania z tego scenariusza jako okazji do wzmocnienia relacji w grupie, przyjrzenia się jej dynamice oraz zaproszenia dzieci do rozmowy o ważnych, ale często pomijanych sprawach – o ich potrzebach, granicach i wzajemnym szacunku.

Czas trwania: 120 min. (50 minut + 55 minut + przerwa 15 min.)

Osoby uczestniczące (OU): dzieci z klas 1-4, dzieci z klas 5-8 oraz szkoły ponadpodstawowej. W miarę możliwości warto prowadzić oddzielne warsztaty dla dzieci z różnych grup wiekowych; jeśli nie jest to możliwe to należy zadbać, aby w ćwiczeniu „Praca w grupach – zawsze i nigdy” podzielić dzieci na grupę młodszą i grupę starszą.

Liczebność grupy: 10-20 os.

Osoba prowadząca (OP): ekspert/tka zewnętrzna, pracownik/pracownica organizatora, pracownik/pracownica świetlicy.

Osoba towarzysząca: ze względu na temat warsztatu oraz dynamikę procesów grupowych, podczas warsztatu ważna jest obecność opiekuna na stałe pracującego z dziećmi.

Kilka dni przed warsztatem: w związku z tym, że OP warsztat może nie pracować na co dzień z grupą powinna zadbać o to, by się przedstawić uczestnikom i uczestniczkom i oswoić ich ze sobą przed rozpoczęciem współpracy. Sugerowaną formą jest krótki filmik, w którym OP przedstawia się i mówi o celu spotkania lub stworzenie i przekazanie dzieciom ciekawej wizytówki. Ważne jest wcześniejsze nawiązanie kontaktu z wychowawcą/wychowawczynią grupy w celu pokazania dzieciom filmiku/wizytówki, aby miały czas na oswojenie się z informacją.

Cele:

1. Wsparcie procesu zawiązywania i wzmacniania bezpiecznych relacji rówieśniczych (profilaktyka krzywdzenia rówieśniczego).
2. Zwiększenie wpływu dzieci na tworzenie zasad związanych z ich bezpieczeństwem.
3. Wyposażenie dzieci w umiejętności rozpoznawania i respektowania granic własnych oraz cudzych.
4. Wyposażenie wychowawcy w narzędzie dające możliwość mediowania ryzyka krzywdzenia rówieśniczego i umożliwiające odwoływania się do wypracowanych zasad w sytuacji ponownego wystąpienia konfliktu między dziećmi.

Metody: scenariusz zajęć zakłada korzystanie wyłącznie z metod oddziaływania bezpośredniego, opartych na relacji „tu i teraz”. Nie przewiduje się stosowania prezentacji ani multimedialnych (do decyzji prowadzącego jest skorzystanie z aplikacji Mentimeter lub Kahoot w części ewaluacyjnej).

Materiały: karty Dixit lub wydrukowane zdjęcia przedstawiające różne sytuacje społeczne, pejzaże, obiekty mogące obrazować różne emocje lub inne tego typu pomoce do ćwiczeń skojarzeniowych, klej, nożyczki, kartki do flipcharta, markery, małe kolorowe karteczki (samoprzylepne i zwykłe), lina (lub taśma klejąca), włóczka (lub sznurek), kartka z pociętymi pojedynczo zdaniami do kontraktu (załącznik nr 1), pudełko lub skrzyneczka, flamastry, karteczki z niedokończonymi zdaniami x liczba OU (lub przygotowany test Kahoot bądź Mentimeter), walizka (opcjonalnie), wydrukowane piktogramy (załącznik nr 4).

Zadania do wykonania przez OP bezpośrednio przed rozpoczęciem zajęć:

1. Wydrukowanie i pocięcie zdjęć do rundki początkowej, jeśli OP korzysta z wariantu 1.
2. Przygotowanie koperty lub pudełka z proponowanymi zdaniami do kontraktu, pociętymi pojedynczo (załącznik nr 1).
3. Narysowanie na flipczarce termometru ze skalą wg uznania OP (zob. ćwiczenie „Termometr”).
4. Przygotowanie materiałów do ćwiczenia „Lina” (lina lub taśma i 3 kartki z opisami, piktogramy z załącznika nr 3).
5. Przygotowanie materiałów do ewaluacji: pudełko i karteczki z niedokończonymi zdaniami (zob. Ewaluacja), lub test w Mentimeterze lub Kahoot ze wskazanymi pytaniami (zob. Ewaluacja) do samodzielnego przygotowania przez OP.
6. Przygotowanie kłęбка włóczki lub sznurka do rundki końcowej.
7. Przygotowanie testu ewaluacyjnego w aplikacji Mentimeter lub Kahoot (w przypadku wyboru tej formy w części ewaluacyjnej).

Moduł	Opis modułu	Czas trwania
I Budowanie poczucia bezpieczeństwa w grupie	• Krótkie przedstawienie celu spotkania oraz osoby prowadzącej • Rundka początkowa • Kontrakt	5 minut
		15 minut
		15 minut
II Granice osobiste i poczucie bezpieczeństwa w grupie	• Ćwiczenie „Termometr” • Podsumowanie ćwiczenia przez OP	15 minut
Przerwa 15 minut		
	• Ćwiczenie „Lina” • Podsumowanie ćwiczenia przez OP	15 minut
III Wypracowanie zasad bezpiecznych relacji dziecko – dziecko	• Praca w grupach „zawsze” i „nigdy” • Podsumowanie pracy grup przez OP	20 minut
IV Zamknięcie procesu	• Ewaluacja • Rundka końcowa	10 minut
		10 minut

PRZEBIEG

Moduł I Budowanie poczucia bezpieczeństwa w grupie.

1. Krótkie przedstawienie celu spotkania oraz osoby prowadzącej (5 min)

Ważne, żeby osoba prowadząca (OP) nawiązała do swojej roli podczas spotkania i podkreśliła swoją bezstronność. Nie obiecywała rzeczy, na które nie ma wpływu i jasno określiła swoje zadanie, a także cel spotkania.

Propozycja wstępu: „Jesteśmy tu, aby zastanowić się nad świetlicowymi zasadami, dzięki którym każdy z was może poczuć się ważny i mile widziany. Takie zasady nazywają się „zasadami bezpiecznych relacji” i są częścią standardów ochrony dzieci. W trakcie zajęć będę was wspierać, czasem pomagać i wyjaśniać różne polecenia, ale jestem przede wszystkim po to, aby słuchać was i waszych pomysłów, a następnie przekazać je za waszą zgodą osobom prowadzącym świetlicę. Z waszych pomysłów powstaną właśnie zasady bezpiecznych relacji między dziećmi i młodzieżą korzystającymi ze świetlicy...”*

*Jeśli w świetlicy są już stworzone zasady bezpiecznych relacji OP dostosowuje to zdanie do ustaleń z wychowawcą świetlicy np. mówi o uzupełnieniu lub aktualizacji standardów.

2. Rundka początkowa (15 min)

Po wprowadzeniu należy zaprosić dzieci do rundki i krótko powiedzieć, że jej celem jest zapoznanie się OP z uczestniczącymi dziećmi. Można wybrać jedną z poniższych propozycji rundki.

Wariant 1: Na podłodze leżą karty lub zdjęcia przedstawiające różnorodny wachlarz emocji i sytuacji. Zadaniem każdego dziecka jest wybranie zdjęcia najlepiej opisującego jego nastrój, z którym rozpoczyna zajęcia. Następnie każde z dzieci pokazuje zdjęcie, które wybrało i uzasadnia wybór. Jeśli nie chce tego robić, należy ograniczyć się tylko do pokazania obrazka.

Wariant 2: Na środku sali OP rozrzuca małe, kolorowe karteczki. Nie przedstawia dzieciom celu i mówi, że mają wziąć dowolną liczbę karteczek (tyle, ile im się zamarzy i zechce). OP również je bierze. Następnie OP prosi o to, aby grupa zasiadła w kręgu. Każda z OU (oraz OP) mówią grupie o sobie tyle rzeczy, ile mają karteczek. Pozostawiamy dzieciom dowolność w tym, jak bardzo osobiste mają być to informacje. Mogą ograniczyć się do podania imienia, ulubionego koloru, ale mogą także poruszyć bardziej osobiste wątki.

3. Kontrakt (15 min)

Ze względu na ograniczone możliwości czasowe, OP proponuje zasady i pozostawia OU możliwość ich akceptacji, modyfikacji, lub dodania własnych propozycji.

Propozycja wstępu: „W trakcie naszych warsztatów ważne jest zadbanie o to, aby każdy czuł się komfortowo. W kopercie/pudełku znajdziecie różne propozycje, które możemy wpisać we wspólny kontrakt. Kontrakt, czyli zbiór zasad, jakimi będziemy się kierować podczas dzisiejszych zajęć i na które wspólnie się zgadzamy...”

Gotowe zasady powinny być wcześniej spisane na kartce lub na flipcharcie, pocięte w poziome paski i umieszczone w woreczku/torebce. Dzieci siadają w kręgu, kolejno wyciągają pasek papieru i odczytują lub proszą innych o odczytanie. Nakleją na flipchart, jeśli grupa się zgadza z zasadą. Wśród pasków powinno być kilka (1-3) pustych, aby dać dzieciom szansę zaproponowania własnej zasady do kontraktu. OP powinna pamiętać, aby każdej propozycji zasady zapisanej na pasku towarzyszyło jej graficzne wyobrażenie (dla dzieci, które nie potrafią czytać i pisać).

Propozycje zasad do napisania na paskach i użycia w kontrakcie znajdują się w załączniku nr 1.

Moduł II Granice osobiste i poczucie bezpieczeństwa w grupie

4. Ćwiczenie „Termometr” (10 minut)

Propozycja wstępu: „Przychodzimy do świetlicy z różnymi doświadczeniami, nastrojami itd. Zastanówmy się wspólnie nad tym, co nam pomoże czuć się tu dobrze. Najpierw sprawdźmy, jak się czujemy...”.

Uczestnicy po kolei podchodzą do termometru i pokazują lub przyklejają karteczkę w miejscu, które oddaje ich poziom bezpieczeństwa. Termometr powinien być narysowany na flipcharcie (wystarczająco duży). Do decyzji prowadzącego jest, czy narysowany termometr ma mieć skalę opisową (np. fantastycznie, bardzo dobrze, dobrze, niedobrze, źle, bardzo źle lub: bardzo lubię tu być, lubię tu być, nie lubię tu być itd. czy też tylko skalę liczbową (np. -100, 0, 100) czy barwową (od zimnych kolorów do ciepłych). Ważne jest, aby dać dzieciom wybór, czy chcą tylko podejść i przykleić karteczkę, czy też uzasadnić swój wybór.

Pamiętaj, aby odnieść się do wyników ćwiczenia i powiedzieć (zinterpretować) kilka słów o tym, co pokazuje wspólny termometr.

Przerwa 15 minut

5. Ćwiczenie „Lina” (15 minut)

Propozycja wstępu: „Na to, jak się czujemy (czy dobrze, czy źle) ze sobą, ma wpływ wiele rzeczy, na przykład to, w jaki sposób się wobec siebie zachowujemy i czy szanujemy własne oraz cudze granice. Chcę wam pokazać kilka przykładów różnych sytuacji. Być może się z nimi spotkaliście może nie, ale wiem, że różnym dzieciom się przydarzają...”.

OP rozkłada na podłodze linę (funkcję liny może pełnić też kolorowa taśma klejąca, którą należy nakleić na podłodze wzdłuż pomieszczenia) objaśniając dzieciom, że ta lina wyobraża granice każdego z nas.

Wzdłuż liny OP kładzie karteczki z napisami „zgadzam się”, „trudno powiedzieć”, „nie zgadzam się”, rozmieszczając karteczki w mniej więcej równych odstępach od końców liny. OP opowiada dzieciom o ich zadaniu: zadaniem dzieci będzie ustawianie się przy jednej z tych odpowiedzi po wysłuchaniu przykładu podawanego przez OP. Dzieci muszą zdecydować, na którym z trzech pól staną. Dla zachowania klarowności ćwiczenia warto ustalić z dziećmi, że należy wybrać jedną z trzech możliwości („zgadzam się”, „trudno powiedzieć” lub „nie zgadzam się”), jeśli jednak OP wyczuje, że elastyczność w tym ćwiczeniu jest ważna dla dzieci, może pozwolić na zajęcie miejsc pomiędzy różnymi odpowiedziami.

Ćwiczenie zawsze należy rozpocząć od zdania neutralnego. Ważne, żeby zdania nawiązywały do następujących obszarów bezpiecznych relacji:

- kontakt fizyczny,
- komunikacja werbalna,
- media społecznościowe,
- rejestracja wizerunku,
- jak chronię własne i cudze granice (uwaga),
- komunikacja z dorosłym - zgłaszanie niepokoju,
- sytuacje konfliktowe między dziećmi i między dziećmi, a kadrami.

Nie należy przekraczać liczby 10 zdań z uwagi na ryzyko zmęczenia uczestników. Przykładowy katalog zdań do odczytania dzieciom jest zawarty w załączniku nr 2.

Wskazówka dla OP: Pamiętaj, żeby dostosować brzmienie poszczególnych zdań do poziomu rozwoju poznawczego dzieci, a także z uwagą obserwować możliwość dyskusji i rozwinięcia wątków pojawiających się podczas wybierania miejsc. Można również zaproponować własne zdania dotyczące zasad bezpiecznych relacji, szczególnie jeśli OP zna grupę, z którą pracuje lub ma wiedzę o szczególnych potrzebach tej grupy. Jako OP nie bój się także odnosić na bieżąco do wyborów dzieci i komentować, bądź dopytywać o te wybory – to ćwiczenie może wywoływać różne reakcje dzieci, w tym celowe testowanie reakcji OP i współuczestników.

Podsumuj ćwiczenie odnosząc się do tego, co zaprezentowały dzieci w trakcie zadania rozpoznając własne i cudze granice w relacjach. Kończąc ćwiczenie przyklej w widocznym miejscu piktogramy symbolizujące poszczególne obszary relacji omawiane podczas ćwiczenia i nawiąż krótko do nich.

Propozycja omówienia: „W ćwiczeniu odnosiliście się do tego, czy inna osoba może was dotknąć bez waszej zgody. Taka sytuacja odnosi się do kontaktu fizycznego [pokaż piktogram ręki]. Zastanowienie się nad tym, gdzie są nasze granice fizyczne i jakie zachowania pozwalają nam się bezpiecznie poczuć w kontakcie z kolegą lub koleżanką, jest bardzo ważne, gdy zastanawiamy się nad zasadami bezpiecznych relacji. Ta ikonka będzie nam o tym przypominać w trakcie dalszej pracy”.

Jest to elementem psychoedukacji, która jednocześnie jest wstępem do kolejnego ćwiczenia. Lista piktogramów do wykorzystania (można je także narysować odręcznie) znajduje się w załączniku nr 3.

Moduł III Wypracowanie zasad bezpiecznych relacji dziecko – dziecko

6. Praca w grupach – zasady „zawsze” i „nigdy” (20 minut)

Propozycja wstępu: „Gdy już wiecie, jak możemy się czuć z różnymi zachowaniami innych osób spróbujmy w grupach przygotować zasady, które sprawią, że będziemy mogli lepiej rozumieć wzajemne granice i czuć się ze sobą bezpiecznie...”.

Na flipcharcie rysujemy walizkę (jeśli osoba prowadząca ma możliwość, może skorzystać z fizycznego przedmiotu, który dla większego zobrazowania metafory może położyć na środku podłogi podczas przedstawiania wstępu do ćwiczenia).

Propozycja wprowadzenia do ćwiczenia: „Walizka jest symbolem tego, z czym przychodzimy do świetlicy. Co chcemy mieć ze sobą codziennie? Jakimi gestami i zachowaniami chcemy się otaczać i co zabrać ze sobą na wspólną podróż z kolegami i koleżankami? Co może nam ciążyć i jest niepotrzebne? Co przeszkadza i jest niepotrzebne? Spakujmy wspólnie naszą walizkę tak, żeby nasze spotkania były przyjemne i bezpieczne...”.

Dzielimy OU na dwie grupy i wprowadzamy polecenie.

Pierwsza grupa zajmuje się zasadami „zawsze”, czyli takimi które określają zachowania, jakimi zawsze powinniśmy się kierować wobec siebie (np. „Kiedy zdenerwuję się na zachowanie kolegi/koleżanki, zawsze dam sobie 5 minut na uspokojenie emocji i kiedy one opadną dam szansę na rozmowę”). Wymyślone przez grupę zasady „zawsze” powinny zostać spisane na kartce z flipcharta.

Druga grupa skupia się na zasadach „nigdy”, czyli takich, których nie chcemy w naszej grupie (np. „Nigdy nie nagrywam kogoś na swój telefon bez jego wiedzy i pozwolenia”). Wymyślone przez grupę zasady „nigdy” powinny zostać spisane na kartce z flipcharta.

Wskazówka: Pracujemy na metaforze. W przypadku starszych dzieci można zrezygnować z tego elementu i przejść od razu do pracy nad zasadami. Jeśli grupa jest zróżnicowana wiekowo, dzieci starsze powinny znaleźć się w grupie zajmującej się zasadami „nigdy”. Można użyć pytań pomocniczych:

W grupie „zawsze”

- Co powinno być w walizce? Co się przyda? Jakie zasady spakowane do walizki sprawią, że będziecie czuć się lepiej w świetlicy? Jak się powinniśmy zachowywać wobec siebie?

W grupie „nigdy”

- Jakich śmieci nie chcecie w walizce? Czego nie wolno robić? Jakie zachowania kolegów wobec was (i was wobec kolegów) są waszym zdaniem „śmieciowe” i nie powinny trafić do walizki? Czego nie wolno? Na co się wobec siebie nie zgadzamy?

W przypadku młodszych dzieci lub dzieci niepiśmiennych, wsparciem powinna być osoba prowadząca i wychowawca/czyni ze świetlicy, które będą pomagały robić notatki na flipchartach.

Składowaniem ćwiczenia jest prezentacja przez dzieci (lub odczytanie przez prowadzącego) proponowanych przez obie grupy zasad. Jeśli czas na to pozwala warto dopytać się wszystkich dzieci, czy coś by dopisały, uzupełniły, skomentowały.

W podsumowaniu ćwiczenia OP wyjaśnia, jaki cel miało to ćwiczenie i co z tym materiałem stanie się dalej. Ważne, aby ustalić wcześniej z wychowawcą świetlicy zakres działań, które podejmie po warsztacie. Należy pozostawić w gestii kadry świetlicy decyzję o tym, czy dostosuje zasady do już istniejących w świetlicy, czy posłużą one do stworzenia nowych reguł. Wychowawca powinien przedstawić dzieciom dalszy plan pracy z efektami warsztatu.

OP z kolei wyjaśnia, co jest po jego stronie, a na co nie będzie mieć wpływu. Może powiedzieć „Po naszym spotkaniu przekażę to, co spisałyście waszemu wychowawcy”, a wychowawca powinien wyjaśnić, co zrobi z tym dalej. Może powiedzieć, że dopisze jedną z zasad wypracowanych przez dzieci do tych już istniejących, może zaplanować kolejne spotkanie z dziećmi etc.

Moduł IV Zamknięcie procesu

7. Ewaluacja (10 minut)

W ramach ewaluacji OP może zastosować jedną z form:

Wariant 1. Ewaluacja „anonimowe pudełko”.

OP Przekazuje grupie puszkę/pudełko, do którego dzieci anonimowo będą wrzucać karteczki z dokończonymi przez siebie zdaniem. Przykładowe zdania do wykorzystania:

- Dzisiaj na zajęciach czułem się ...
- To, co mi się podobało to...
- To, co mi się nie podobało to...

Propozycje niedokończonych zdań do ewaluacji znajdują się w załączniku nr 4. OP może je również sporządzić i napisać samodzielnie.

Wariant 2. Ewaluacja elektroniczna

OP może użyć elektronicznej formy ewaluacji w formie Kahoota lub Menitmetera. Jeśli OP wybierze tę formę, po jego stronie jest przygotowanie narzędzia. Przykładowe pytania, którymi można się posłużyć:

- Samopoczucie po dzisiejszym spotkaniu oceniam na (bez zmian, lepsze, gorsze)
- Dzisiejsze spotkanie pomoże mi w lepszym komunikowaniu się z koleżankami i kolegami ze świetlicy (tak, nie)

Wskazówka: Niezależnie od wybranej formy ewaluacji ze względu na wskaźniki projektu bardzo ważne jest zawarcie pytania dotyczącego wzrostu kompetencji komunikacyjnych.

8. Rundka końcowa (10 minut)

OP przygotowuje kłębek włóczki lub sznurka. OU siedzą w kręgu. OP rozpoczyna rundkę rzucając kłębek do wybranej OU. Rzucając kłębek, należy przytrzymać koniec nici. Osoba, do której rzucono kłębek opowiada o swoich wrażeniach po spotkaniu, a gdy skończy swoją wypowiedź, wypowiada imię osoby, do której rzuca kłębek, pamiętając o przytrzymaniu nici. W trakcie gry nici przeplatają się, tworząc sieć obrazującą, w jaki sposób każda osoba w grupie związana jest z pozostałymi i jak na siebie oddziałujemy. OP podsumowuje warsztat podkreślając te zależności i to, że dzieci tworzą grupę, która jest odpowiedzialna za relacje pomiędzy sobą.

Materiały dodatkowe

W zależności od dynamiki i potrzeb grupy, OP może sięgnąć po krótkie ćwiczenie podnoszące poziom energii w grupie.

Energizery do wyboru:

- **Zabawa „MAMA, TYGRYS, SAMURAJ”**
Jest wariantem gry w papier, nożyce, kamień. Grupę dzielimy na dwa zespoły. Przed każdą rundą zespoły w tajemnicy przed rywalami ustalają wspólną strategię. Na sygnał OP każdy z zespołów pokazuje wytypowaną przez siebie postać (wszyscy członkowie jednego zespołu prezentują jedną postać). Mama wykonuje gest grożenia palcem i cmoka ustami, tygrys ostrzy pazury i głośno ryczy, a samuraj wykonuje gest, jakby zamachnął się mieczem i wydaje okrzyk bitewny. Mama pokonuje samuraja, tygrys pokonuje mamę, samuraj pokonuje tygrysa. Grę toczy się w trzech rundach, wygrywa grupa z największą liczbą punktów. Czas potrzebny na wykonanie ćwiczenia zajmuje ok. 7-10 minut.
- **Zabawa „SŁOŃ, MIKSER, TOSTER”**
Uczestnicy zabawy stoją w kręgu. Osoba prowadząca stoi w środku i wskazuje kogoś z kręgu, mówiąc jedno ze słów: słoń, toster lub mikser. Na polecenie wskazana osoba wykonuje określone gesty:
  - **SŁOŃ:** Wskazana osoba wystawia lewą rękę do przodu, następnie prawą przekłada pod lewą i chwyta się za nos tworząc trąbę. Uszy słonia tworzą sąsiedzi wachlując rękami przy uszach osoby, która jest słoniem.
  - **MIKSER:** Wskazana osoba podnosi obie ręce do góry i na boki, tak jakby chciała chwycić za głowę wysokie osoby. Osoby po bokach to łopatką miksera - kręcą się w kółko pod dłońmi miksera.
  - **TOSTER:** Wskazana osoba zamienia się w grzankę i podskakuje. Osoby stojące po bokach chwytają się za ręce, tak aby grzanka była w środku pomiędzy nimi.

Czas potrzebny na wykonanie ćwiczenia zajmuje ok. 7-10 minut.

Ważne:

Powarsztatowym obowiązkiem OP jest spisanie zasad i przekazanie informacji zwrotnej wychowawcy (wnioski z ewaluacji, rekomendacje).

Spis załączników

Załącznik nr 1. Propozycje zdań do użycia w kontrakcie

Załącznik nr 2. Zdania do ćwiczenia „Lina”

Załącznik nr 3. Lista piktogramów do ćwiczenia „Lina” i ćwiczenia w grupach „zawsze i nigdy”

Załącznik nr 4. Propozycje niedokończonych zdań do ewaluacji

Załącznik nr 1

Zdania do wykorzystania przy tworzeniu kontraktu. Można je spisać własnoręcznie i narysować piktogramy lub posłużyć się poniższą listą do wydruku. OP może również dopisać własne propozycje.

- „słuchamy się wzajemnie”

jeśli masz w grupie dzieci, które nie potrafią pisać lub czytać narysuj symbol, np. ucho

- „mówimy pojedynczo”

jeśli masz w grupie dzieci, które nie potrafią pisać lub czytać narysuj symbol, np. jedną mówiącą osobę

- „jesteśmy tu i teraz – nie używamy rozpraszaczy i nie rozpraszamy innych

jeśli masz w grupie dzieci, które nie potrafią pisać lub czytać, narysuj symbol, np. przekreślony telefon komórkowy

- „każdy pomysł jest wart wysłuchania”

jeśli masz w grupie dzieci, które nie potrafią pisać lub czytać narysuj symbol, np. żarówkę

- „zasada kłódki – to o czym mówimy, zostaje w tym pomieszczeniu i w tym gronie”.

jeśli masz w grupie dzieci, które nie potrafią pisać lub czytać narysuj symbol, np. kłódkę”

- „szanujemy swój i cudzy czas – zgadzamy się, aby OP dawała nam znak, kiedy trzeba kończyć wypowiedź lub zadanie”

jeśli masz w grupie dzieci, które nie potrafią pisać lub czytać, narysuj symbol, np. uśmiechniętą postać OP i zegarek

Załącznik nr 2

Zdania do wykorzystania w trakcie ćwiczenia „Lina”

Propozycje zdań neutralnych (rozpoczynających ćwiczenie i do wykorzystania w późniejszych częściach ćwiczenia wg uznania OP):

- Lubię pizzę z ananasem
- Pływanie jest lepsze od gry w piłkę
- Dzieci powinny dostawać kieszonkowe
- Wakacje należy skrócić do jednego miesiąca
- Wszystkie osoby przed 18 rokiem życia powinny raz w roku dostawać darmowy bilet do kina
- Frytki powinno się jeść z majonezem

Propozycje zdań właściwych nawiązujących do kluczowych obszarów zasad bezpiecznych relacji (kontakt fizyczny, komunikacja werbalna, media społecznościowe, rejestracja wizerunku, jak chronię własne i cudze granice (uwaga), komunikacja z dorosłym - zgłaszanie niepokoju, sytuacje konfliktowe). OP może skorzystać z poniższej listy lub przygotować własną:

- Nikt nie ma prawa mnie dotykać bez mojej zgody.
- Jeśli moja koleżanka specjalnie zrobi mi na złość, mogę ją uderzyć.
- Jeśli jestem naprawdę wkurzony to mogę krzyknąć na kolegę.
- Mój telefon to moja sprawa, mogę nim kręcić kogo chcę i kiedy chcę.
- Mam prawo powiedzieć, że nie chcę być nagrywany. Uszanuj to i odłóż telefon.
- Nieważne czy w necie, czy w realu, zanim napiszę coś o kimś, zastanowię się, czy to jest okej.
- Jeśli mam potrzebę przytulić się do innej osoby, mogę to zrobić bez pytania jej o zdanie.
- W porządku jest powiedzieć dorosłemu o tym, że kolega zrobił mi przykrość.
- W porządku jest oczekiwać od dorosłego, że mi pomoże.

Załącznik nr 3

Propozycje piktogramów do wydruku

KONTAKT FIZYCZNY

KOMUNIKACJA WERBALNA

MEDIA SPOŁECZNOŚCIOWE I REJESTRACJA WIZERUNKU

OCHRONA WŁASNYCH I CUDZYCH GRANIC

KOMUNIKACJA Z DOROSŁYM – ZGŁASZANIE NIEPOKOJU, SYTUACJE KONFLIKTOWE

Załącznik nr 4

Niedokończone zdania do ewaluacji

- Dzisiaj na zajęciach czułem się...
- Na zajęciach podobało mi się to, że...
- Na zajęciach nie podobało mi się to, że...
- Najważniejsza zasada dla mnie to...
- Chciałbym, żeby teraz w świetlicy zmieniło się...
- Po dzisiejszych zajęciach w rozmowach z koleżankami i kolegami ze świetlicy będę się kierować...
- W dobrych relacjach z moimi kolegami ważne jest, żeby...
- Relacje między nami psują takie zachowania, które...

FUNDACJA
DAJEMY
DZIECIOM
SIŁĘ

Świetlice środowiskowe

Jak stworzyć bezpieczną
i funkcjonalną przestrzeń
dla dzieci?

Publikacja powstała w ramach programu
„Razem w trosce o dom” finansowanego przez IKEA.

Wstęp

Świetlice środowiskowe dla dzieci to miejsca, które odgrywają kluczową rolę we wspieraniu rozwoju najmłodszych, szczególnie tych, którzy doświadczają trudności w domu lub potrzebują dodatkowego wsparcia. Działają jako bezpieczna przystań, oferując przestrzeń do nauki, zabawy i socjalizacji, a jednocześnie pomagając zaspokoić specyficzne potrzeby rozwojowe dzieci w różnym wieku.

W ramach 5-tej edycji programu „Razem w trosce o dom”, IKEA Retail w Polsce wspólnie z Fundacją Dajemy Dzieciom Siłę wsparła świetlice środowiskowe w całym kraju w zakresie podnoszenia świadomości, co oznacza i jak budować bezpieczne dzieciństwo dla każdego. Pomoc objęła 10 placówek, w których przebywa w sumie około 350 dzieci. Współpraca dotarła do dzieci wykluczonych w różnym wieku oraz profesjonalistów pracujących z nimi i dla nich na co dzień.

Główne obszary działań dotyczyły zapobiegania zaniedbaniom, nadużyciom i przemocy w rodzinach z dziećmi w wieku przedszkolnym oraz rozpowszechniania standardów ochrony dzieci w placówkach (świetlicach środowiskowych lub placówkach wsparcia dziennego). Celem nadrzędnym była poprawa bezpieczeństwa najmłodszych, ze szczególnym uwzględnieniem zapobiegania przemocy i identyfikacji jej objawów.

Podczas gdy specjaliści z Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę poprowadzili wiele zaplanowanych spotkań i konsultacji, IKEA Retail udzieliła wsparcia rzeczowego i merytorycznego w zakresie tworzenia bezpiecznych przestrzeni. Projektanci IKEA tworzyli mini projekty w oparciu o zidentyfikowane potrzeby maluchów i nastolatków przebywających w świetlicach środowiskowych. Projekty bazowały na wybranych akcesoriach i małych meblach z asortymentu IKEA, które następnie przekazano placówkom. Dodatkowo, przedstawiciele ośrodków dziennego wsparcia uczestniczyli w warsztacie na kreowanie temat bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni dla dzieci prowadzonym przez projektantki z IKEA Retail - owocem tego spotkania jest niniejsza publikacja.

Bezpieczeństwo i stabilność

Przyjazna przestrzeń

Świetlica powinna być miejscem, gdzie dzieci mogą czuć się bezpiecznie, rozwijać swoje pasje, odrabiać lekcje i zapomnieć o problemach w domu. **Podział przestrzeni na strefy** nauki, zabawy, relaksu i wsparcia emocjonalnego sprawi, że dzieciom łatwiej będzie się odnaleźć w nowym środowisku. Każda strefa może mieć swój motyw przewodni – np. inny kolor, symbol czy styl.

Ważne jest, by każda ze stref była przyjazna dzieciom. Wszystkie meble i dodatki powinny być **bezpieczne**: pozbawione niebezpiecznych materiałów, wykończeń, drobnych elementów, ostrych krawędzi, otwartych źródeł ciepła (nawet żarówek), oraz wykończone naturalnymi, niepalnymi materiałami.

Komunikacja

W celu utrzymania poczucia stabilności dobrze jest też przygotować grafik i umieścić go na **tablicy** w widocznym miejscu, gdzie dzieci w sposób wizualny będą mogły zobaczyć, jakie zajęcia przed nimi i kto je będzie prowadził, itp. Tablice można używać do przekazywania informacji dzieciom i ich rodzicom lub opiekunom, przy pomocy specjalnie wymyślnego kodu komunikacyjnego.

Należy przy tym pamiętać, że nie każdy podopieczny świetlicy potrafi czytać. Warto dopasować treść tablicy do wieku dzieci i, jeśli to maluchy, zastosować kod kolorystyczny lub piktogramy.

Aby komunikaty były jak najbardziej przystępne, tablica powinna być duża i czytelna. Mnóstwo możliwości daje tablica perforowana SKÅDIS i akcesoria do niej.

Wsparcie emocjonalne

Ważne rozmowy

Idealnym rodzajem udzielanego wsparcia emocjonalnego byłoby organizowanie na terenie świetlicy regularnych spotkań z psychologiem lub terapeutą. Jeśli jednak nie ma takiej możliwości, każda okazja do rozmowy z dorosłym, który jest gotów wysłuchać i wesprzeć dziecko w trudnych chwilach jest kluczowa. To cenne chwile, w których najmłodsi mogą dzielić się swoimi uczuciami i doświadczeniami. Ważne jest przy tym uszanowanie emocji, które przeżywają w danej chwili.

Jeśli chcemy, by dzieci czuły się swobodnie, zapewnijmy im **miejsce do wyciszenia** lub fotel, w którym „schowają się” przed problemami. Warto zadbać także o miękkie przytulanki i wygodne meble, które pozwolą dzieciom poczuć się komfortowo i łatwiej otworzyć się w rozmowie.

Doskonale sprawdzą się tu miękkie sofy i dywany, pufy, a także namioty, tipi, w których dziecko może się ukryć i łatwiej opowiedzieć, z czym się boryka. Warto zadbać przy tym o zdejmowane pokrycia, które łatwo wyprać, nie stresując przy tym dziecka, że nie może siedzieć/leżeć tutaj np. w brudnych butach.

Dla dziecka liczy się, że jest słuchane. Fotel STRANDMON świetnie sprawdzi się podczas rozmów terapeutycznych, a wersja dziecięca i dorosła stanowią idealną parę.

Wielkie małe sukcesy

Ważnym elementem wsparcia jest **docenianie**. Warto nagradzać nawet drobne sukcesy, dlatego, jeśli przestrzeń na to pozwala, możesz przygotować kącik „chwały i głasków”. Dzieci, które dokonają czegoś, z czego są dumne, będą mieć w nim swoje wyjątkowe miejsce, aby się tym pochwalić. Wystarczy prosty regał, na którym dzieci będą mogły podziwiać rezultaty pracy swoje i innych.

Nauka i rozwój

Warunki do nauki

Brak odpowiedniej stymulacji w domu może prowadzić do trudności w **nauce**. Świetlica powinna udzielać dzieciom wsparcia w tym obszarze oraz zapewniać dostęp do materiałów edukacyjnych.

Ergonomia jest tu niezwykle istotna. Ważne są zatem: dobór krzesła i biurka dopasowanych do wzrostu dziecka, właściwe oświetlenie blatu – lampa biurkowa, oraz podnózek. Warto zapewnić również dodatkowe krzesło dla osoby pomagającej w odrabianiu lekcji, miejsce na odłożenie zeszytów i książek – kontenerek, a także miejsce na plecak obok biurka lub w zasięgu wzroku dziecka.

Krzesło obrotowe GUNRIK posiada regulowane siedzisko, oparcie i podłokietniki. Z kolei w biurku BERGLÄRKA łatwo dopasujemy wysokość blatu do potrzeb młodego ucznia.

Radosna twórczość

Nieodłącznym elementem rozwoju jest też **kreatywność**! Aktywności twórcze i plastyczne to część nauki rozwoju zdolności manualnych, ale także możliwość swobodnej ekspresji emocji oraz pobudzania wyobraźni.

Przydatne będą papiery i akcesoria piśmiennicze. Kredki, farby i inne przybory warto przechowywać posegregowane w jasno oznaczonych pojemnikach. Ograniczy to frustrację związaną z poszukiwaniem potrzebnego koloru.

Zachęcając dzieciaki do kreatywności, warto zabezpieczyć blaty podkładkami, a podłogę matą, dzięki czemu będą odporne na ewentualne zabrudzenia i posłużą dłużej. Nie zapominajmy także o koszu na śmieci na ścinki, resztki i nieudane twórcze próby.

Dla maluchów warto przygotować akcesoria plastyczne MÅLA.

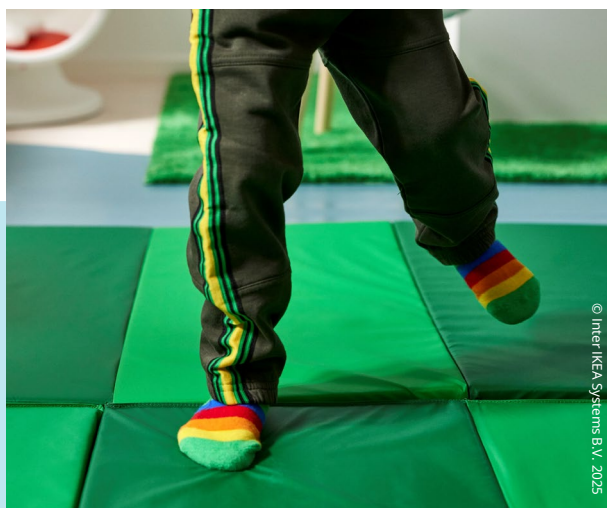
Swoboda ruchu

Dzieci, zwłaszcza te spędzające dużo czasu w domu w trudnych warunkach, często mają ograniczony dostęp do aktywności fizycznej. Świetlica powinna oferować zatem **przestrzeń do bezpiecznego ruchu**.

Warto umożliwić dzieciom zajęcia na świeżym powietrzu: bieganie, jazdę na rowerze, wspinaczkę. Pomagają one w redukcji stresu i poprawiają kondycję fizyczną. Podczas deszczowych lub zimnych dni, a także w przypadku braku dostępu do podwórka, można wykorzystać maty do ćwiczeń i miękkie, bezpieczne akcesoria sportowe.

Mata gimnastyczna
PLUFSIG czy tor
z przeszkodami
SKRATTMÅS umożliwiają
bezpieczną aktywność
ruchową wewnątrz.

Rozwój społeczny

Świetlica powinna tworzyć okazje do interakcji rówieśniczych i uczyć pozytywnych zachowań. Niech przestrzeń ta sprzyja nawiązywaniu relacji, rozwiązywaniu konfliktów i współpracy.

Ważne jest organizowanie zajęć grupowych, takich jak gry zespołowe, projekty grupowe czy wspólne gotowanie. Dobrą okazją do nauki umiejętności społecznych będą też dopasowane do wieku uczestników warsztaty z zakresu komunikacji – warto wykorzystać wtedy stoły lub biurka, które można ze sobą łączyć. Dobrze mieć przy tym na uwadze, że praca w mniejszych grupach będzie mniej stresująca dla dzieci, które mają trudności z integracją.

Nabywanie umiejętności współżycia z rówieśnikami może mieć miejsce także podczas zwykłych czynności takich jak: sprzątanie placówki, wspólne przygotowania do zajęć czy wyjście integracyjne do lasu, parku lub na plac zabaw.

Co przeszkadza w rozwijaniu umiejętności społecznych?

- Brak struktury: Chaotyczne środowisko może powodować stres i utrudniać naukę, dlatego należy zwracać szczególną uwagę na porządek, organizację i powtarzalność.
- Nadmierna rywalizacja: Zbyt duży nacisk na rywalizację może prowadzić do konfliktów i wykluczenia.
- Brak wsparcia: Dzieci, które nie otrzymują odpowiedniego wsparcia emocjonalnego, mogą mieć trudności w nawiązywaniu relacji.

Improwizacja i odgrywanie scenek pomagają w rozwijaniu umiejętności komunikacyjnych i pewności siebie. Warto zachęcać młodsze dzieci do zabaw w odgrywanie ról z wykorzystaniem pluszaków, pacynek, namiotów. Świetnie sprawdzi się tu np. dziecięca kuchnia SILLTRUT czy zestaw małego doktora BARKBORRE. Dla nastolatków możemy z kolei zorganizować zajęcia teatralne.

Zajęcia należy dostosować do grupy wiekowej:

- Młodsze dzieci (4-7 lat):
Zabawy ruchowe, proste gry zespołowe, zajęcia plastyczne.
- Starsze dzieci (8-12 lat):
Projekty grupowe, warsztaty tematyczne, bardziej złożone gry zespołowe.
- Nastolatki (13-18 lat):
Dyskusje grupowe, projekty społeczne, zajęcia rozwijające umiejętności lidera.

Zabawa i relaks

Zabawa to poważna sprawa

Zabawa ma znaczenie terapeutyczne: gry i zabawy promują budowanie relacji, zajęcia artystyczne pozwalają wyrażać emocje, zaś aktywności ruchowe poprawiają samopoczucie.

O co warto zadbać?

- Instrukcje i wskazówki: proste instrukcje dotyczące wspólnych zabaw i aktywności np. plakaty, broszury lub interaktywne tablice.
- Zabawki i gry: wybór takich, które wymagają współpracy i interakcji, np. planszówki, zestawy konstrukcyjne, zabawki edukacyjne – im prostsze w formie, tym lepiej.
- Proste elementy do zabawy: drewniane klocki, kolejki, małe zastawy stołowe, mini kuchenki, itp. które pozwalają dzieciom naśladować oraz nawiązywać relacje z rówieśnikami, budując swoją pozycję w grupie.
- Ustronne miejsce: przestrzeń do „wyrzucania” z siebie trudnych emocji za pomocą rysunku, ruchu, śpiewu, tańca itp.

© Inter IKEA Systems B.V. 2023

Wypożyczenie dopasowane do wieku:

Małe dzieci (0-5 lat):

Kolorowe, miękkie zabawki, kąpiel do zabawy na podłodze.

Dzieci w wieku szkolnym

(6-12 lat): Biurka do prac plastycznych, gry planszowe, książki, akcesoria sportowe.

Nastolatki (13-18 lat): Strefa relaksu z wygodnymi fotelami, dostęp do Internetu (kontrolowany przez opiekunów placówki), miejsce do rozwijania pasji.

Wśród kolorów

Kolory mają istotne znaczenie w przestrzeniach, gdzie dzieci spędzają czas na terapii i relaksacji. Odpowiednio dobrane barwy mogą wspierać rozwój dzieci, tworząc przyjazne i bezpieczne środowisko. Barwy mogą być świetnym sposobem na **wydzielenie kilku funkcjonalnych przestrzeni** w placówce.

W strefie relaksu warto zastosować neutralne i pastelowe barwy (np. beż, lawenda), które pomagają w wyciszeniu i odpoczynku. W przestrzeni terapeutycznej świetnie sprawdzą się stonowane, uspokajające kolory (np. błękit, mięta) wspierające koncentrację i skupienie. Z kolei strefa zabawy powinna być wypełniona jasnymi, wesołymi kolorami (jak np. pastelowy żółty, jasny zielony), które sprzyjają aktywności i radości.

Należy przy tym pamiętać, że zbyt jaskrawe kolory (np. intensywna czerwień czy pomarańcz) mogą zwiększać poziom stresu i lęku. Ważny jest także **umiar** - zbyt duża ilość wzorów oraz kolorów może być przytłaczająca i rozpraszająca.

© Inter IKEA Systems B.V. 2025

Czas na relaks

Joga i medytacja to aktywności, z którymi warto zapoznać podopiecznych placówki w każdym wieku. Techniki relaksacyjne pomagają w samoregulacji emocjonalnej. Wystarczy włączyć relaksacyjną muzykę, rozłożyć maty na podłodze, przyciemnić pomieszczenie... Dobrze jest też mieć w pobliżu koce, którymi można przykryć dzieci podczas zajęć.

Relaksujące dźwięki puścisz z łatwością przy pomocy niewielkiego, przenośnego głośnika VAPPEBY.

© Inter IKEA Systems B.V. 2025

Indywidualne podejście

Punkt wyjścia: potrzeby

Każde dziecko jest inne i wymaga innego traktowania. Bardzo istotne jest tworzenie **indywidualnych planów rozwoju**, uwzględniających potrzeby, zainteresowania i cele poszczególnych dzieci. Jeśli dziecko jest zainteresowane czymś, co sięga daleko poza możliwości placówki, warto pomyśleć, jak, mimo przeszkód, rozwijać jego pasję.

Dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat):

Potrzeby: Dużo swobodnej zabawy, rozwój motoryki małej i dużej, nauka poprzez doświadczanie, bezpieczne i stymulujące środowisko.

Rozwiązania: Kąci tematyczne (np. kuchnia, plac budowy), proste układanki, sensoryczne materiały, duża przestrzeń do biegania i skakania.

Dzieci wczesnoszkolne (7-10 lat):

Potrzeby: Wsparcie w nauce, rozwój umiejętności czytania i pisania, gry zespołowe, rozwijanie zainteresowań, potrzeba akceptacji grupy.

Rozwiązania: Strefy do odrabiania lekcji, gry planszowe, materiały do twórczości plastycznej, miejsce na zabawy ruchowe.

Dzieci starsze (11-14 lat):

Potrzeby: Poczucie niezależności, możliwość wyboru zajęć, rozmowy z rówieśnikami i dorosłymi, rozwijanie hobby, przygotowanie do dorosłości.

Rozwiązania: Przestrzeń do chilloutu z wygodnymi fotelami, strefa do gier komputerowych (z umiarem), miejsce na warsztaty tematyczne, biblioteczka z literaturą młodzieżową.

Cel: wsparcie

Dzieci mają różne problemy, doświadczenia, są w różnym wieku. Należy zwrócić uwagę, jaka pomoc będzie dla nich **przydatna**. Przykładowo:

- Dla najmłodszych, nawet proste czynności mogą stanowić problem. Schodek przy umywalce, nakładka na toaletę, czy mniejszy ręcznik powieszony na haczyku niżej to niezbędne rozwiązania włączające małe dzieci.
- Dzieci czasem nie potrafią same zorganizować sobie wolnego czasu, co kumunikują słynnym „nudzi mi się”. Warto podsunąć kilka pomysłów i dać je rozwijać dzieciom. Zabawy powinny być przede wszystkim bezpieczne, ale też zachęcać do odkrywania nowych rzeczy.
- Jeśli w grupie są dzieci, które stronią od zabaw, gier i życia społecznego. Warto wtedy przyrzeć się sytuacji bliżej, by poznać przyczyny takiego stanu - czasem to wina gorszego dnia a czasem dysfunkcji.

Bardzo istotna jest też **regularna ocena postępów** dziecka i monitorowanie jego zachowań oraz umiejętności, co pozwala na dostosowywanie udzielanego wsparcia do aktualnych potrzeb.

Kilka ważnych zasad

Świetlicowe pułapki...

- Chaos i bałagan
- Nadmiar wzorów i kolorów
- Hałas
- Psujące i gubiące się zabawki / akcesoria
- Brak elastyczności przestrzeni
- Technologia bez nadzoru
- Brak należytej ostrożności (!)

... i co pomoże ich uniknąć

- Meble i pojemniki do przechowywania, umiar w liczbie przedmiotów i dekoracji, wyraźny podział przestrzeni na strefy, sporo wolnego miejsca
- Neutralna kolorystyka wnętrz
- Wydzielenie strefy ciszy przy pomocy ścianki akustycznej, ograniczenie zabawek wydających dźwięki
- Unikanie zabawek wykonanych z nietrwałych materiałów, z drobnych elementów i takich, w których brak jednej części uniemożliwia zabawę
- Lekkie i łatwe do przestawiania meble, które mogą pełnić kilka funkcji
- Przewaga aktywności bez użycia elektroniki, nauka mądrego wykorzystania technologii
- Brak dostępu dzieci do chemikaliów, leków, otwartych źródeł ciepła, ostrych narzędzi, kabli i gniazdek, dokumentów

Dla opiekunów

Personel świetlicy również potrzebuje odpowiednich warunków do pracy. Niezbędne są:

- **Przestrzeń biurowa:** Małe, ale funkcjonalne biurko z wygodnym krzesłem biurowym.
- **Miejsce do przechowywania dokumentów:** Szafki zamykane na klucz na dane na temat rozwoju podopiecznych, zapewniające bezpieczeństwo wrażliwych danych.
- **Miejsce do relaksu:** Mały kącik z wygodnym fotelem, gdzie personel może zrobić sobie krótką przerwę.
- **Dostęp do kuchni/aneksu kuchennego:** Podstawowe wyposażenie (czajnik, mikrofalówka, szafka na herbatę/kawę).
- **Wsparcie techniczne:** Dostęp do komputera, drukarki, Internetu.

Szafka GALANT zamykana na szyfrowany zamek pozwala bezpiecznie przechowywać dokumenty i artykuły biurowe.

Nasze realizacje

Ośrodek Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę „Latarnia morska” w Warszawie

Wnętrze zaprojektowano i zrealizowano
wraz z IKEA ramach programu „Razem
w trosce o dom”.

Ośrodek Wsparcia dla Dzieci i Młodzieży w Olsztynie

Wnętrze zaprojektowano i zrealizowano
wraz z IKEA ramach programu „Razem
w trosce o dom”.

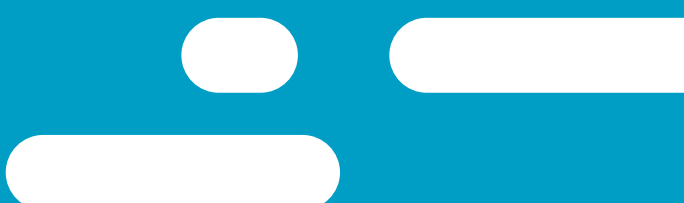

**Świetlica Socjoterapeutyczna prowadzona
przez Stowarzyszenia DZIESIĄTA w Lublinie**

Wnętrze zaprojektowano i zrealizowano
wraz z IKEA ramach programu „Razem
w trosce o dom”.

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę
ul. Walecznych 59
03-926 Warszawa
tel. 22 616 02 68

fdds@fdds.pl
www.fdds.pl

KRS 0000 20 44 26

Numer konta
Bank PEKAO SA
47 1240 6218 1111 0010 2833 9365
IBAN PL 47 1240 6218 1111 0010 2833 9365
SWIFT PKOPPLPW

